

Πέτερ Μπράντ, καθηγητής της Νεότερης Γερμανικής και Ευρωπαϊκής Ιστορίας

Μέλος του Συμβουλίου Διοίκησης του Πανεπιστημίου Χάγκεν

Διευθυντής του Ινστιτούτου «Δημήτρης Τσάτσος» για τις Ευρωπαϊκές Συνταγματικές Επιστήμες του Πανεπιστημίου Χάγκεν

Κυρίες και κύριοι, αγαπητοί φίλοι !

επιτρέψτε μου, μετά τις προσφωνήσεις σύμφωνα με το πρωτόκολλο από τον συνάδελφο Καθηγητή Ξ. Κοντιάδη, να συνεχίσω απευθυνόμενος στον καθηγητή Βασίλειο Σκουρή, Πρόεδρο του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τον οποίο βραβεύουμε σήμερα. Επίσης δεν θα επαναλάβω όσα προανέφερε από το βήμα αυτό εκ μέρους των δύο Ινστιτούτων ο καθηγητής Κοντιάδης σχετικά με το σκεπτικό του βραβείου.

Όταν υποβάλαμε στην πρυτανεία του Πανεπιστημίου μας την ιδέα να δοθεί στο Ινστιτούτο μας στο Χάγκεν το όνομα του αείμνηστου καθηγητή Τσάτσου, ο οποίος – χωρίς να θέλω να υποτιμήσω υπερβολικά τη δική μου συνεισφορά – από την ίδρυση του Ινστιτούτου πριν από περίπου δέκα χρόνια ως το τέλος της ζωής του υπήρξε ο ιθύνων νους, η πρότασή μας έγινε αμέσως ομόφωνα δεκτή. Το ίδιο συνέβη όταν, από κοινού με το Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ίδρυμα Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου, αποφασίσαμε τη θεσμοθέτηση του βραβείου «Δημήτρης Τσάτσος». Όχι μόνο στην Ελλάδα, όπου το θεωρώ αυτονόητο, αλλά και στη Γερμανία, η απονομή βραβείου με το όνομα «Δημήτρης Τσάτσος» αποτελεί έκφραση μεγάλης τιμής. Στη Γερμανία το όνομα Τσάτσος δεν συνδέεται μόνο με τον μεγάλο συνταγματολόγο, Ευρωπαίο και δημοκράτη, ακαδημαϊκό δάσκαλο και διανοούμενο, που μιλούσε και έγραφε τη γερμανική γλώσσα καλύτερα από πολλούς Γερμανούς, ακόμα και ακαδημαϊκούς. Όσοι από εμάς τον γνώριζαν καλύτερα, αναπολούμε φυσικά και την ανθρωπινή διάσταση, την έντονη και μοναδική του προσωπικότητα.

Θα ήθελα επίσης να υπογραμμίσω, ότι η απόφασή μας για τον πρώτο τιμώμενο με το βραβείο δεν ήταν δύσκολη, και αυτό όχι μόνο λόγω της στενής του σχέσης με τον φέροντα το όνομα του βραβείου: θα ήταν δύσκολο να βρεθεί άλλη προσωπικότητα που να πληροί σε τέτοιο βαθμό όσο ο Πρόεδρος Σκουρή, τόσο το κριτήριο της επιστημονικής αριστείας, όσο και το επιπρόσθετο κριτήριο της αποφασιστικής συμβολής στη διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, όπως επεσήμανε ήδη ο συνάδελφος Κοντιάδης.

Η απονομή του βραβείου πραγματοποιείται σε μια δύσκολη περίοδο, ή αν θέλετε με μεγαλύτερη σαφήνεια, εν μέσω μιας κρίσης της διαδικασίας της ευρωπαϊκής ενοποίησης (και όπως ακούσαμε επίσης, μιας κρίσης των ελληνογερμανικών σχέσεων). Η σημερινή εκδήλωση δεν έχει πολιτικό χαρακτήρα. Παρ' όλα αυτά θα ήθελα να πω λίγα λόγια πάνω στη σχετική προβληματική: αυτό το οποίο χαρακτηρίζεται ως κρίση χρέους και ως δημοσιονομική κρίση που επηρεάζει περισσότερο ή λιγότερο όλα τα ευρωπαϊκά κράτη, δεν είναι μόνο αποτέλεσμα των μέτρων διάσωσης των τραπεζών, τα οποία ελήφθησαν κατά τη διεθνή δημοσιονομική και οικονομική κρίση του 2008 / 09 εις βάρος των κρατικών προϋπολογισμών. Η κρίση αυτή ήταν κατά κύριο λόγο αποτέλεσμα της πολυετούς και ανεμπόδιστης δράσης του εξαιρετικά καιροσκοπικού διεθνούς χρηματοπιστωτικού κεφαλαίου.

Ακόμα και αν φαίνεται προς το παρόν ότι η συντεταγμένη ευρωπαϊκή διαχείριση της κρίσης πέτυχε να εμποδίσει τα χειρότερα –και μόνη αυτή η έκφραση αντηχεί κυνικά στα αυτιά των Ελλήνων, εν όψει των απαιτήσεων που τους επιβάλλονται–, παρακολουθούμε με ανησυχία πώς τα κράτη και οι λαοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης διαιρούνται στην καθημερινή πολιτική, αλλά εξίσου και στο φρόνημα. Εδώ παίζουν ρόλο τόσο οι διαφορετικές απόψεις για τη δημοσιονομική πολιτική, όσο και τα εν μέρει διαφορετικά εθνικά συμφέροντα, που αμοιβαία ωθούν τους πρωταγωνιστές της κοινής γνώμης να αφυπνίζουν πρωτόγονα εθνικά - ανταγωνιστικά κλισέ και μνησικακίες. Δεν εννοώ βέβαια την επιτρεπόμενη και ίσως επιβαλλόμενη κριτική στους χειρισμούς και τις συμπεριφορές των εθνικών κυβερνήσεων, οι οποίες φέρονται να ζημιώνουν ή να απειλούν την ευρωπαϊκή ενοποίηση.

Τα έθνη με ιστορικό παρελθόν δεν πρόκειται να διαλυθούν στην πορεία της ευρωπαϊκής ενοποίησης, όπως η ζάχαρη στον καφέ, ούτε άλλωστε είναι αυτός ο στόχος. Μεσοπρόθεσμα, τα εθνικά κράτη θα συνεχίσουν να υφίστανται ως δομικά στοιχεία μιας ενωμένης Ευρώπης. Αλλά στον βαθμό που σταδιακά θα μεταβιβάζουν ή ήδη μεταβίβασαν τμήματα της κυριαρχίας τους, οι λαοί θα πρέπει να προνοήσουν ώστε η απώλεια του εθνικού αυτοκαθορισμού να συμφιζείται με έναν επιταχυνόμενο εκδημοκρατισμό των θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Θεωρώ ότι μιλώ εν ονόματι των περισσότερων από τους παρόντες εδώ, εάν κλείνοντας διατυπώσω την εξής σκέψη: θέλουμε μια ενωμένη Ευρώπη, ικανή να ασκεί εξωτερική πολιτική και διαπνεόμενη στο εσωτερικό της από τις αρχές της δημοκρατίας και της αλληλεγγύης. Θέλουμε να υπερασπιστούμε το πολιτισμικό και δημοκρατικό μας μοντέλο, στο οποίο περιλαμβάνονται, ανεξάρτητα από κομματικές διαφοροποιήσεις, το κοινωνικό κράτος και ένας βαθμός συντονισμού της οικονομίας. Οποσδήποτε όμως, είμαι απολύτως βέβαιος ότι με αυτές τις λέξεις εκφράζω τις αντιλήψεις του Δημήτρη Τσάτσου.